

Simbolika i psihološki utjecaj svijetlo-tamnog u vizualnoj umjetnosti

---

Ivanković, Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:847629>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

LAURA IVANKOVIĆ

**SIMBOLIKA I PSIHOLOŠKI UTJECAJ SVIJETLO-
TAMNOG U VIZUALNOJ UMJETNOSTI**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

prof. art. Mario Čaušić

Osijek, 2024.

SAŽETAK

Diplomski rad *Simbolika i psihološki utjecaj svijetlo-tamnog u vizualnoj umjetnosti* bavi se istraživanjem utjecaja i simbolike svjetla i tame kroz umjetnička djela. Cilj rada je istražiti psihološki utjecaj svijetlo-tamnog kontrasta kod gledatelja. Rad se sastoji od 21 crteža koji kontrastom između crne i bijele boje stvaraju vizualno jake efekte kojima je cilj privući pažnju gledatelja na određene elemente koji potiču na istraživanje crteža. U radu spominjem određene umjetnike; Leonarda da Vincija, Caravaggia, Nan Hoover, Julija Knifera, Carol Reeda koje sam izdvojila istraživanjem primjene svijetlo-tamnog kontrasta u vizualnoj umjetnosti i njezinoj upotrebi kroz povijest. Radove povezujem sa stilom chiaroscuro i tenebrizmom koji se koristio u slikarstvu, a označavao je jak, dramatični kontrast svjetla i tame gdje bi mračne slike najčešće bile osvijetljene jednim izvorom svjetlosti. Ovim radovima želim pružiti uvid u značenje svijetlo-tamnog kontrasta te potaknuti na razmišljanje kako umjetnost oblikuje našu percepciju i emotivno iskustvo.

Ključne riječi: kontrast, svjetlo, tama, vizualna umjetnost

ABSTRACT

The thesis "Symbolism and Psychological Impact of Light and Dark in Visual Arts" explores the influence and symbolism of light and darkness through works of art. The aim of this thesis is to investigate the psychological impact of the light-dark contrast on viewers. The work consists of 21 drawings that create visually strong effects through the contrast between black and white, aiming to attract the viewer's attention to specific elements that encourage the exploration of the drawings. In this thesis, I reference certain artists such as Leonardo da Vinci, Caravaggio, Nan Hoover, Julije Knifer, and Carol Reed, whom I have singled out through research on the use of the light-dark contrast in visual art and its historical evolution. I connect these works to the styles of chiaroscuro and tenebrism employed in painting, characterized by a dramatic contrast between light and darkness, often with a single light source illuminating dark images. Through these works, I aim to provide insight into the significance of the light-dark contrast and encourage contemplation of how art shapes our perception and emotional experience.

Keywords: contrast, light, darkness, visual art

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja **Laura Ivanković** potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom „**Simbolika i psihološki utjecaj svijetlo-tamnog u vizualnoj umjetnosti**” te mentorstvom **prof. art. Maria Čaušića** rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, 5. srpnja 2024.

Potpis

Laura Ivanković

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. SVJETLO I TAMA.....	3
3. SIMBOLIKA I PSIHOLOŠKI UTJECAJ	5
4. REALIZACIJA RADA	10
5. ZAKLJUČAK	23
6. LITERATURA.....	24
7. POPIS ONLINE IZVORA.....	24
8. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA	25

1. UVOD

Umjetnici se za izražavanje i prenošenje ideja služe različitim likovnim elementima. Kompozicijska načela (sintagme) i likovni elementi (paradigme) čine temeljni vizualni jezik u umjetnosti. Paradigme predstavljaju znakove, dok su sintagme sustavi, sintakse, pravila prema kojima se ti znakovi raspoređuju. Kao što se glasovi ili slova povezuju po gramatičkim pravilima ne bi li stvorili artikuliranu rečenicu, tako se i likovni elementi (točka, crta, boja) povezuju prema pravilima kompozicijskih načela (ravnoteža, kontrast, ritam, itd.) kako bi oblikovali smislenu likovnu cjelinu, pa tako nasumično raspoređene mrlje, crte i boje bez kompozicijskih sintaktičkih pravila neće imati likovni ili estetski smisao, točnije sadržaj (Huzjak, 2004: 214-220, prema Krešo, 2018). Vizualna umjetnost igra ključnu ulogu unutar šireg područja vizualne kulture, obuhvaćajući likovne umjetnosti, oglašavanje, popularnu umjetnost, televiziju, izvedbene umjetnosti te sve oblike vizualne produkcije i komunikacije. Umjetnost je moćan alat koji oblikuje našu kulturu, potiče emocije i bolje razumijevanje svijeta oko nas jer ona kao takva nije ograničena samo na galerije i muzeje, već je prisutna i u javnim prostorima i digitalnim medijima. Umjetnici se koriste raznim tehnikama, materijalima i medijima kako bi stvarali umjetnička djela, a u radovima mogu koristiti različite simbole i metafore kako bi svojim radovima prenijeli dublja značenja.

Svijetlo-tamni kontrast u vizualnoj umjetnosti često se koristi kako bi se postigla kompleksnija značenja, time potičući vizualni interes gledatelja. Tamna područja mogu simbolizirati tugu i misteriju, dok svijetla područja mogu predstavljati radost ili prosvjetljenje. Umjetnici također koriste kontrast između likova i scena. Na primjer, sukobi ili sklad između likova ili tema u djelu često nose simbolična značenja; svjetlo može simbolizirati optimizam, istinu ili znanje, dok područja tame mogu predstavljati misterij i neizvjesnost. Kontrast između svjetla i tame igra važnu ulogu u stvaranju atmosfere. Tamne boje mogu stvoriti tajanstvenu ili dramatičnu atmosferu, dok svijetle boje mogu unijeti osjećaj otvorenosti i svježine. Sva ova tumačenja ovise o kontekstu umjetničkog djela. Umjetnikova namjera i gledateljev osobni doživljaj dovoljni su za stvaranje složenih umjetničkih izraza. Kontrast između svjetla i tame potiče gledatelja na istraživanje crteža koji mogu izazvati razne emocionalne reakcije jer snažno utječu na način kako doživljavamo i razumijemo umjetničko djelo. Umjetnici stvaraju dramatične efekte kroz jak kontrast između svijetlih i tamnih područja kako bi probudili napetost, uzbuđenje, pa čak i tjeskobu u gledatelju.

Tamne sjene i istaknute površine mogu stvoriti osjećaj dubine, potičući gledatelja na istraživanje skrivenih značenja u slici. Umjetnički radovi s umjerenom igrom svjetla i sjene mogu gledatelja vratiti u prošla vremena ili potaknuti osjećaj melankolije. S druge strane, jaki kontrasti mogu stvoriti dojam energije i dinamike, čineći crteže živopisnima i punima pokreta. Ovisno o tome kako se tumače crteži i o temi koju prikazuju prema tome gledatelji će doživjeti određenu emociju. Svjetlo-tamni kontrast omogućuje umjetniku da istakne određene stvari u crtežima, potičući različite emocije; radost, tugu, mir i uzbuđenje. Time postizemo snažan vizualni efekt, stvarajući tako dinamiku crteža, a odnosi između tamnih i svijetlih tonova stvaraju odgovarajuću kompoziciju na crtežu. Kroz vlastitu seriju radova, želim pružiti vizualno iskustvo svjetla i tame koji su ključni dio naše svakodnevnice. Slobodu koju sam osjetila stvarajući ove radove, gdje eksperimentiram navođena svojim osjećajem za svjetlo i tamu, želim prenijeti i na promatrače. Iako se kroz rad upoznajemo sa simbolikom i psihološkim utjecajem svijetlo-tamnog kontrasta te njegovom primjenom kroz povijest, ovi radovi neće jednako utjecati na sve ljude. Crna boja kao takva ne mora nužno izazivati osjećaj tuge, dok bijela boja ne mora na svakog utjecati pozitivno. Svaki pojedinac će doživjeti osobnu interpretaciju i emocionalnu reakciju temeljem vlastitog umjetničkog razumijevanja, kao što sam i sama razvila svoje umjetničko shvaćanje tijekom svojeg akademskog puta.

2. SVJETLO I TAMA

Bačić i Mirenić-Bačić (1994:9) navode da kako bi vidjeli nešto, potrebno je na naš vid djelovati s najmanje dva različita podražaja. Nešto svijetlo primjećujemo zato što je okruženo tamom, a veličinu nečeg u usporedbi s nečim manjim. Svjetlo i tamu mi ne vidimo, već koristimo njihove vidljive zastupnike, crnu i bijelu boju.

Istraživanjem kako su umjetnici koristili svjetlo i tamu kako bi prenijeli svoje emocije i ideje kroz povijest svoj rad sam povezala s dvije tehnike; chiaroscuro i tenebrizmom. Chiaroscuro, talijanski je izraz koji znači 'svijetlo-tamno', predstavlja umjetničku tehniku korištenu za naglašavanje volumena i oblikovanje prikazanih objekata. Dvojica značajnih umjetnika koji su se koristili tom tehnikom su Leonardo da Vinci i Caravaggio. Da Vinci ovu tehniku koristi kako bi postigao dojam trodimenzionalnosti figura (slika 1), dok Caravaggio iste kontraste koristi radi postizanja dramatičnosti. Oba umjetnika koriste chiaroscuro kako bi dodatno naglasili emocionalni utjecaj svojih djela (Augustyn, A. 2023).

Slika 1. Leonardo da Vinci, Virgin of the Rocks, 1495–1505, ulje na platnu

Caravaggio osvjetljavanjem likova i ostavljanjem pozadine u potpunoj tami stvara toliko snažan kontrast (slika 2), da naglasak nije više na sceni već u njegovom načinu slikanja. Takvim načinom slikanja postiže dramatičnost i jake emocije te je njegova tehnika chiaroscuro nazvana tenebrizmom. Pod njegovim utjecajem tehnika se proširila Italijom, sjevernom Europom i Španjolskom. Tenebrizam je stil u umjetnosti koji se razvio tijekom baroka, a prevladava u Italiji tijekom 17. stoljeća. Pojam je nastao iz tal. tenebroso što je označavalo nešto tamno i tmurno. Prepoznatljiv je po dramatičnim kontrastima svjetla i sjene, gdje svjetlo čini samo određene dijelove slike, dok je ostatak slike u mračnim tonovima što stvara vizualno jak kontrast. Umjetnici ovim stilom naglašavaju događaj i emocije kod likova. Boje u tenebrizmu slabo su korištene, prigušene su i tamne, a slike su osvjetljene najčešće jednim izvorom svjetlosti. Ova tehnika koristi tamu kao negativan prostor, dok je svjetlost tvorila dramatično osvjetljenje. Razni umjetnici služili su se ovom tehnikom dok se tenebrizam ponajviše veže uz Caravaggia (Blumberg, N., 2015).

Slika 2. Caravaggio, David with the Head of Goliath, 1610, ulje na platnu

3. SIMBOLIKA I PSIHOLOŠKI UTJECAJ

Jakubin (1999:28) smatra da riječ boja označava dva pojma. Prvi se pojam odnosi na fizikalnu karakteristiku svjetlosti i percepciju koju stvara u oku kada svjetlost dolazi iz izvora ili se odbija od površine objekta. Drugi pojam označava tvar za bojenje koja ima svojstvo obojiti bezbojnu materiju. Boja, kako ju Jakubin(1999:49) objašnjava, može biti privlačna, manje privlačna ili odbojna, a stavimo li te boje jednu pored druge kako bi bile u međusobnom odnosu, možemo ih doživljavati drugačije. Povezujemo je sa sjećanjem, čini dio naše mašte i svijesti te time ona postaje opažajem, a ne svojstvom predmeta. Na to kako ćemo doživjeti boju utječe i njezina okolina te ju ovisno o njoj tako i doživljavamo. Uloga boje je različita te se ona tako mijenjala kroz povijest i sukladno o životinim uvjetima izražavala je društveni poredak. Jakubin (1999:50) navodi da boja ima psihološki i emocionalni efekt. Ima veliki utjecaj na ljude, ovisno o kojoj boji je riječ i uvelike utječu na raspoloženje čovjeka i izazivaju kod njega određene reakcije. Tako neke boje djeluju umirujuće, određene boje potiču produktivnost kod čovjeka, a neke djeluju uznemirujuće. Simbolika boja u umjetnosti označava određene simbole i predstavlja refleksiju ne samo umjetnika nego i promatrača. Boje mogu imati različita simbolička značenja, a njena značenja su uvjetovana različitim kulturama, društvom, kontekstima i vremenskim razdobljima. Crna i bijela su suprotne boje, one se ne dobijaju pomoću tri osnovne boje (crvene, žute i plave), pripadaju akromatskim bojama, a po apsolutnoj vrijednosti su jednake. Kontrast između te dvije boje je najizraženiji te time stvara vizualno jake efekte.

Bijelu boju Jakubin (1999:51) simbolički predstavlja kao simbol čistoće i nevinosti. Također, bijela boja simbolizira svjetlo i otvorenost koja asocira na nove početke. Psihološki gledano, bijela boja, osim što pruža osjećaj unutarnjeg mira, pruža nam osjećaj jasnoće i prostranosti, potiče osjećaj harmonije i ravnoteže te emocionalne stabilnosti. Zjakić i Milković (2010:72) navode kako ljudi koji vole bijelu boju imaju snažne moralne nazore, precizni su i pedantni, a mogu biti i sitničavi. Međutim, rijetko tko bijelu boju smatra prvom opcijom u smislu estetike ili izborom prve omiljene boje. Bijelu boju također povezujemo s nedostatkom samokontrole.

Crnu boju, prema Jakubinu (1999:51) karakterizira odsutnost svih boja. Druge boje u prisustvu crne boje djeluju intenzivnije jer ona ima sposobnost isticanja i dopunjavanja drugih boja. Najčešće ju povezujemo sa strahom i tugom, ona je tajanstvena i asocira nas na mističnost, smrt, žalovanje,

teror i moć. Crna boja produbljuje prostor i daje privid nečeg beskonačnog. Ostale boje uz crnu djeluju intezivnije. Osim negativnih asocijacija, crnu boju karakteriziraju vrlina, mudrost i pažljivost. Zjakić i Milković (2010:79) tvrde da osobe koje privlači crna boja opisuju često kao neovisne osobe koje održavaju određenu distancu, što ih može činiti hladnima i ozbiljnima. Također, takvi pojedinci obično ne podnose autoritet i ponekad su skloni pesimističnom pogledu na svijet. Prema tome svjetlo i tama su dva suprotna pojma s potpuno različitim značenjima. Svjetlo simbolizira pozitivnost, nadu, istinu i jasnoću, dok nas tama asocira na opasnost, misteriju i tugu. Kontrast između svjetla i tame temelji se na razlici između svijetlih i tamnih područja na slici.

Prema Jakubinu (1999:122) kontrast označava međusobno suprotstavljene kvalitete i količine potpuno istih ili različitih likovnih elemenata. Vizualni podražaji imaju značajnu ulogu u doživljavanju okoline. Jakubin (1999:36) svijetlo-tamni kontrast definira kao kontrast između više boja različitih svjetlosnih vrijednosti ili jedne boje različitih svjetlosnih vrijednosti. Svijetli dijelovi izloženi su većoj količini svjetla, dok tamni dijelovi imaju manje osvjetljenja ili su u potpunoj tami. Kontrast između svjetla i tame ima snažan psihološki utjecaj i simboliku na gledatelja. Psihološki gledano svjetlije boje pružaju osjećaj slobode i širine, a tamnije boje stvaraju osjećaj tjeskobe i zatvaraju prostor.

Pokreti, svjetlo i prisutnost prirodnih elemenata predstavljaju glavne elemente u radu Nan Hoover, posebno istaknuti u radu "La Luna" (slika 3). Karakterizira ga mračna crno-bijela estetika koja stvara gotovo nadrealnu atmosferu („Lima”, bez dat). Kao i brojni drugi njezini radovi, ovaj rad se kreće na rubu apstrakcije. U *Pojmovniku suvremene umjetnosti*, srpski teoretičar Miško Šuvaković (2005:59) definira apstraktnu umjetnost kao umjedičko djelo u kojem značenja nisu određena putem prikazivanja predmeta, bića, situacija ili događaja. Apstraktno umjetničko djelo je određeno procesom stvaranja, materijalnom i prostornom strukturom te semiotičkim aspektima. Osim u videima, Nan Hoover ključne elemente svog rada provlači kroz fotografiju (slika 4) i crteže (slika 5). Ideja za boljim razumijevanjem rada mi dolazi iz izjave Nan Hoover, koja je istaknula važnost ne samo promatranja umjetničkog djela, već i dubokog doživljavanja istog. Kao što je Nan Hoover izjavila u kontekstu svojeg djela "Noćna pisma": "Nije toliko važno kako nešto promatramo, nego kako to doživljavamo, a taj proces može se odigrati u sekundi ili se protezati tijekom desetljeća i cijelog života" (Leach, D, 2014). Ono što želim postići u radovima koje

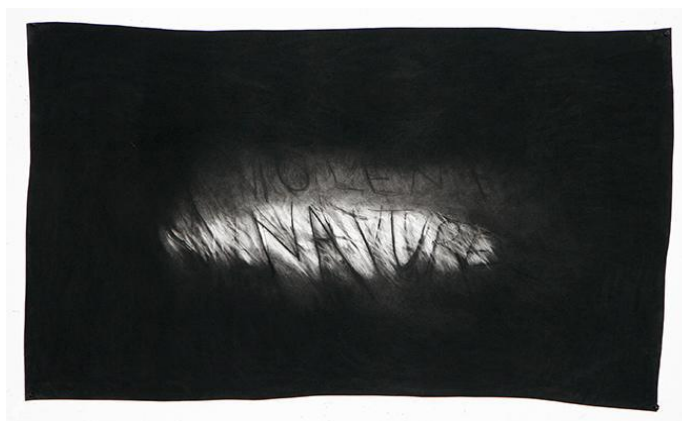
stvaram je da nisu tek površni, već da promatrača potiču da uključi emocije, iskustva kroz koja je prošao, da o njima dublje promisli. Sam taj proces doživljavanja može biti brz, da u promatraču odmah izazove emocionalnu reakciju, ili za to može biti potrebno određeno vrijeme koje u ovom primjeru povezujem sa svojim radom tijekom studiranja. Na početku studija radovi su bili manji i ograničeni stvarnošću. Međutim, tijekom studija moje razumijevanje i percepcija umjetničkih radova je napredovala s vremenom kako sam stjecala više iskustava i spoznaja o vlastitom, ali i tuđem radu. Radovi su postajali većih formata, izrazito ekspresivni i slobodniji u svojoj formi. Postupno sam počela voditi se svojim unutarnjim osjećajima i intuicijom, dopuštajući emocijama da budu inspiracija za moje stvaralaštvo.

Slika 3. Nan Hoover, La Luna, 2002., digitalni video; isječak

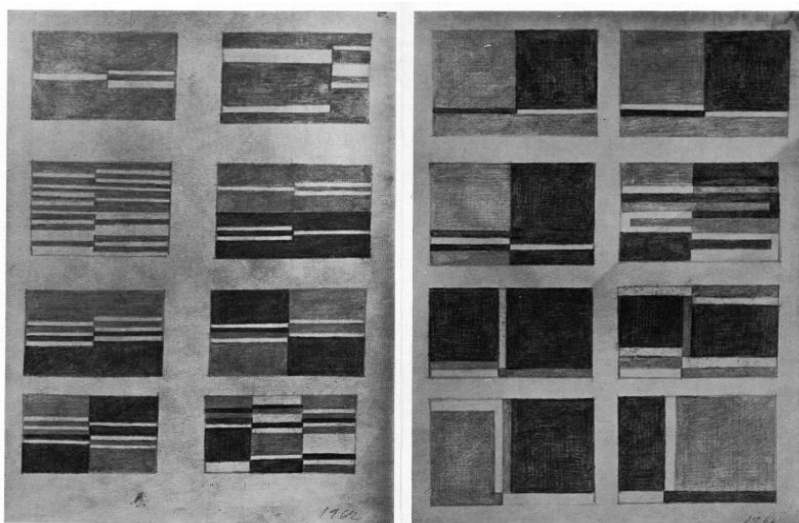

Slika 4. Nan Hoover, Gestures, No.4, 2007-2008., digitalna fotografija

Slika 5. Nan Hoover, Violent nature, 2007., crni pastel

Stvarajući igru svjetla i tame na crtežima, svoj rad povezujem s djelima Julija Knifera iz 1961. godine, gdje on istražuje kontrast između crnih elemenata i bijele pozadine. Različitim varijacijama meandra istražuje dubinu radova te ih dovodi do potpune zasićenosti koja je vrlo često vidljiva u vlastitim radovima. Godinu kasnije, stvara crteže olovkom koji su se sastojali od osam pravokutnika s crnim, bijelim i sivim poljima pomoću kojih stvara različite psihičke i emocionalne aspekte (slika 6). U radovima se uočava da crna boja nije uvijek podjednako teška, a bijela nije uvijek jednako lagana.

Slika 6. Julije Knifer, crteži, 1962., olovka na papiru

Važnost kontrasta između svjetla i tame ključan je element u filmskom remek djelu “Treći čovjek” koji je režirao Carol Reed s Orsonom Wellesom u glavnoj ulozi. Za film je karakteristična upotreba umjetne rasvjete koja pojačava atmosferu filma (slika 7). Prizori u filmu osvijetljeni blagim osvjetljenjem s mekim sjenama odaju osjećaj topline, dok sjene s oštrim osvjetljenjem scenama daju osjećaj dramatičnosti (slika 8). Film povezujem sa svojim radom jer pristup svjetlu i tami u filmu na jednak način produbljuje gledateljevo razumijevanje učinka svjetla i tame na emocije ljudi.

Slika 7. Kadar iz filma “Treći čovjek” 1

Slika 8. Kadar iz filma “Treći čovjek” 2

Sva tri navedena umjetnika istraživala su važnost kontrasta, svjetla i sjene u umjetnosti. Nan Hoover je naglašavala emotivno doživljavanje umjetničkih djela i poticanje emocija kod promatrača. Julije Knifer eksperimentirao je s kontrastom crnih i bijelih elemenata, pokazujući na to kako varijacije određene boje mogu stvarati različit doživljaj djela. Carol Reed, u svojem filmu "Treći čovjek" isticao je važnost kontrasta između svjetla i tame te je koristio umjetno svjetlo kako bi stvorio određenu atmosferu u djelu. Navedeni umjetnici, pokušali su jednako kao i ja u svom radu razumjeti kako kontrast između svjetla i sjene, svijetlog i tamnog igra ključnu ulogu u emotivnom odgovoru promatrača na umjetničko djelo.

4. REALIZACIJA RADA

Na početku putovanja na akademiji, radovi su bili ograničeni manjim formatima težila sam za čistoćom, pravilnim i preciznim linijama, neostvarujući punu slobodu kreativnog izražavanja. Tijekom studija, upoznala sam različite tehnike grafike, poput bakropisa, akvatinte i kartontiska koje su s vremenom počele mijenjati moj način rada. Podloge na kojima sam radila pružile su mi slobodu za eksperimentiranje. Bacanjem i kidanjem ploča o pod, oslobađala sam energiju, opuštajući ruku stvarala sam neprekidne nizove linija koje su stvarale priču, svaki materijal na podlozi upotpunjavao je određeni dio rada. Svakim crtežom, grafikom ili slikom na manjem formatu počela sam težiti za većim formatima koji su nakon nekog vremena postali medij na kojem sam pronašla slobodu koju sam tražila.

Razmišljajući o tehnici rada i materijalu koji bi mi pružio traženu slobodu izabrala sam suhi pastel. Pigmentacija koju ostavlja suhi pastel intenzivna je i jaka što mi omogućuje brzo i slojevito nanošenje boje. Vrlo lako i brzo postizem niz željenih efekata na radu, dok sam postupak rada postaje osoban i intuitivan. Stvaram brze i izražajne poteze koji dodaju dinamiku i živost radovima, koji čine suprotnost tmurnoj i mračnoj atmosferi radova na prvi pogled. Različitim tehnikama, poput brzih, slobodnih poteza, trljanja i tapkanja, koristeći se kistovima, spužvicama, maramicama i prstima izbjegavala sam precizno crtanje kako bi postigla različite nedefinirane površine. Pigmentacija koju ostavlja suhi pastel intenzivna je i jaka što mi omogućuje brzo i slojevito nanošenje boje. Suhim pastelom jednostavno naglašavam razliku između svijetlih i tamnih tonova, a odabirom velikih formata pruža mi se veća mogućnost istraživanja na papiru gdje

postizem različite svjetlosne efekte koji mogu biti više ili manje dramatični. Budući da je suhi pastel sklon razmazivanju, kako bi osigurala da radovi ostanu očuvani i netaknuti, koristim za to fiksativni sprej koji štiti od oštećenja.

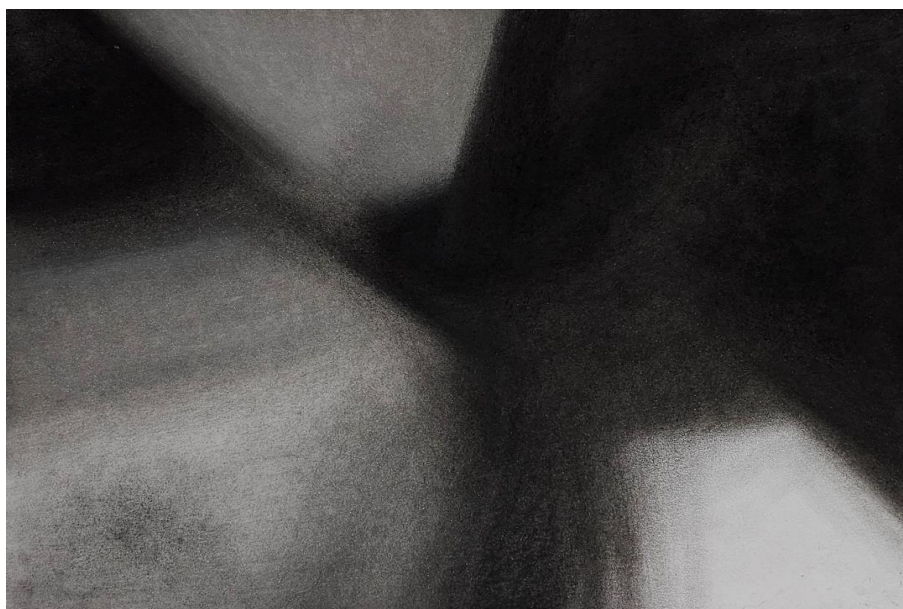
Svjetlo i sjena su ključni elementi za stvaranje dubine i različitih oblika koji su više ili manje jasni u umjetničkom djelu. Također, imaju vrlo bitnu ulogu u likovnom umjetničkom izražavanju, omogućavajući kreiranje vizualnih efekata i kontrasta na površini crteža. Ideju za svoj umjetnički rad dobila sam kroz analizu odnosa svjetla i sjene tijekom studija na predmetu fotografije. Inspiraciju sam konstantno crpila iz okoline u kojoj sam živjela, na putu do fakulteta te tijekom predavanja. S vremenom sam osjetila potrebu da iskustvo koje sam stjecala iz fotografije prenesem na drugi medij - papir. Počela sam kroz jednostavne crteže koji su postajali sve složeniji kako je i moj umjetnički proces napredovao. Ovaj razvoj nije bio samo tehničke naravi već prožet željom za slobodnijim izražavanjem koje nije bilo ograničeno doslovnim prenošenjem fotografije u likovna djela. Ovaj napredak u mom radu odražava se kroz slobodniji pristup umjetničkom izražavanju te mi je ovaj proces omogućio slobodno praćenje vlastite intuicije koje rezultira raznolikim kompozicijama koje odražavaju emocije i spontanost. Ova sloboda izraza, kako unutarnjeg tako i vanjskog, postala je ključna komponenta mog umjetničkog putovanja. Ova faza umjetničkog razvoja označava ne samo značajan korak u mom osobnom izrazu, već i potvrđuje moju predanost umjetničkom istraživanju i razvoju.

Odnos između svjetla i sjene stvara vizualno jake radove koji promiču granice percepcije i pozivaju gledatelja na duboko razmišljanje. Ovim radovima želim istaknuti važnost osobne interpretacije umjetničkih radova, ukazujući na to da tumačenje ne ovisi isključivo o unaprijed određenim značenjima. Ono se temelji na individualnom doživljaju i perspektivi svakog pojedinca. Primjerice, crna boja na radovima ne mora nužno izazivati osjećaj tuge, bijela boja ne mora svakog asociirati na pozitivne osjećaje. Umjetnost nas potiče da se otvorimo djelu, kao što sam se i ja prepustila kreativnom procesu.

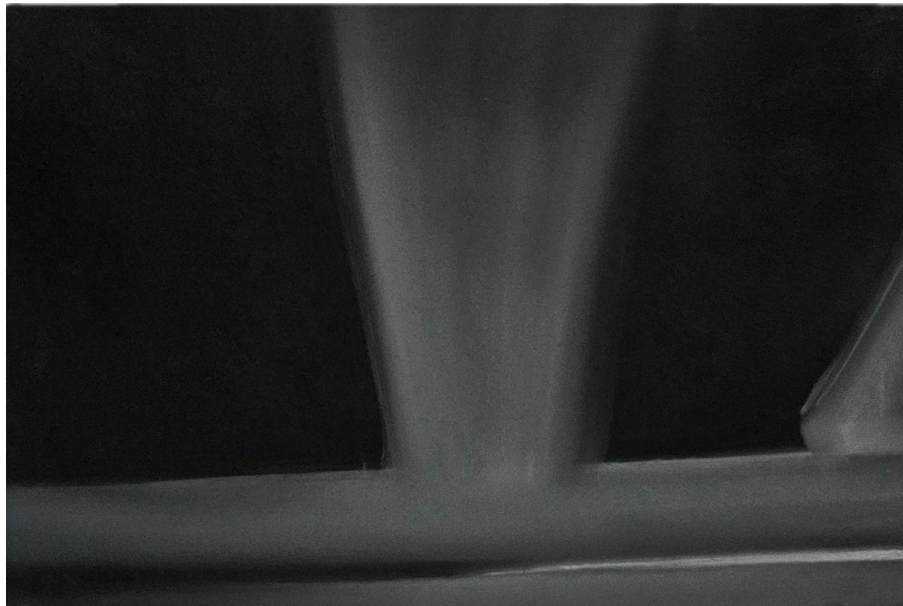

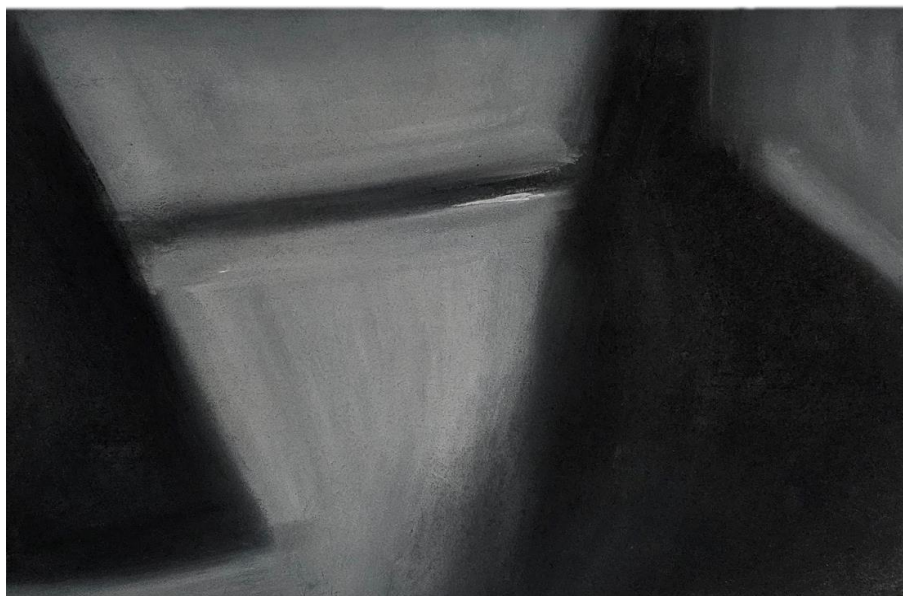
Slika 9. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 10. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

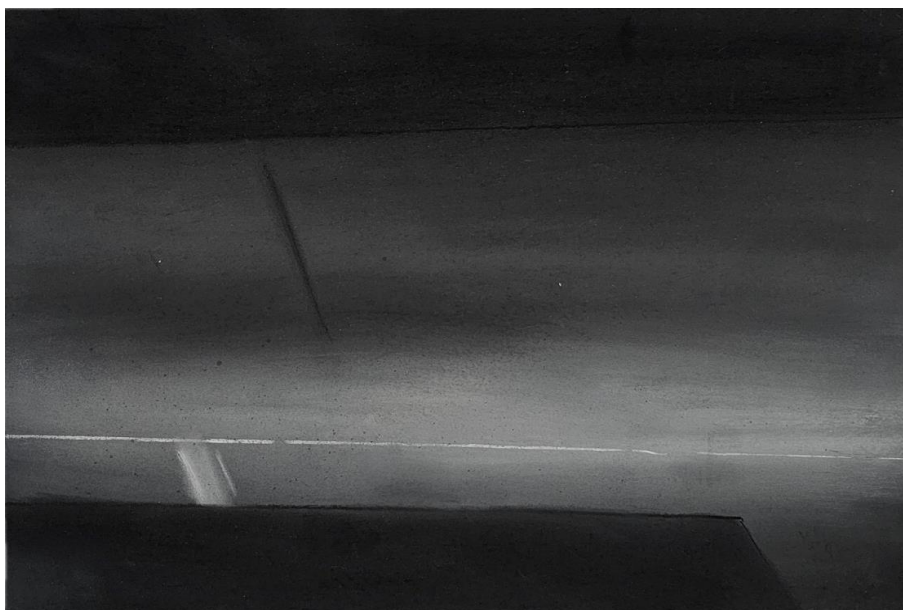
Slika 11. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 12. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 13. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 14. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

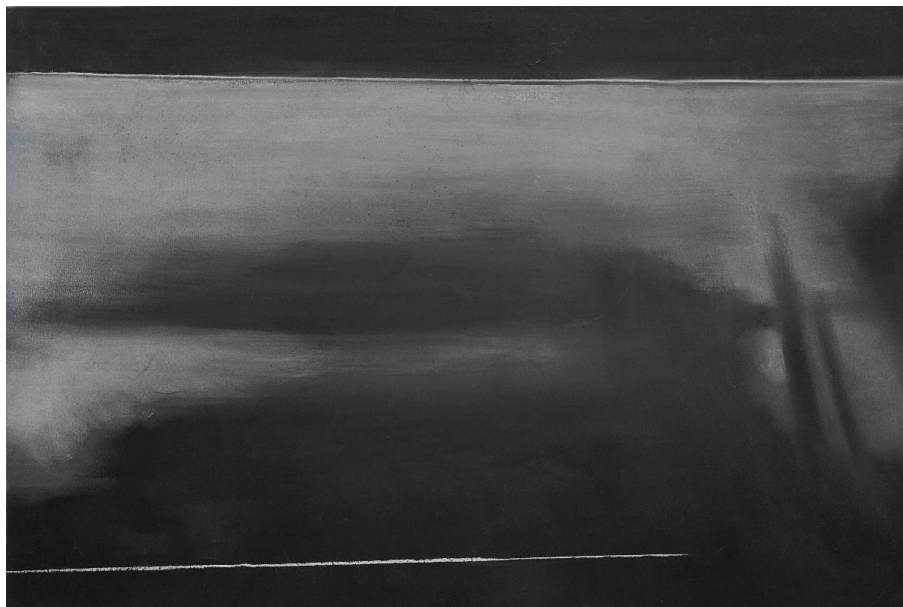

Slika 15. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 16. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika17. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 18. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 19. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 20. „Bez naziva”, 50cm x 70cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 21. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 22. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 23. „Bez naziva”, 35x50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

24. „Bez naziva”, 70x100cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 24. „Bez naziva”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 25. „Bez naziva,,”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 26. „Bez naziva”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 27. „Bez naziva”, 100cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 28. „Bez naziva”, 100cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

5. ZAKLJUČAK

Kroz različite primjere uočili smo da umjetnici koriste kontrast svjetlosti i tame kako bi stvorili određenu atmosferu, prenijeli i izrazili svoje emocije i ideje. Kako su se značenja i simboli mijenjali kroz povijest, ovisno o razdoblju, mjestu i njihovoj kulturi, tako i danas simbolika i psihološko značenje ovise o individualnom doživljaju i percepciji. Osobna iskustva i asocijacije čine interpretaciju bogatijom i složenijom, pri čemu prepoznajemo važnost boje i njezina značenja, ne samo u umjetnosti, već i u našim svakodnevnim životima.

Kroz proces stvaranja radova u kojem sam osobno prošla kroz različite doživljaje, od prvih skica do konačnih radova koji su ostavili snažan utisak na mene, željela sam, kroz radove, isto to iskustvo postići i kod gledatelja. Cilj je bio ostvariti interakciju između djela i promatrača koje će u gledatelju potaknuti unutarnji monolog, s različitim pitanjima u kojima sam promatrač pronalazi put do odgovora navođen unutarnjim osjećajima, mislima i stavovima.

6. LITERATURA

Zjakić, I., Milković, M., Psihologija boja, 2010., Varaždin

Šuvaković, M., Pojmovnik suvremene umjetnosti, 2005., Zagreb

Bačić, M., Mirenić-Bačić, J., Uvod u likovno mišljenje, 1994., Zagreb

Jakubin, M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa

(„VirtuARealities”, bez dat.) primjer kako treba

7. POPIS ONLINE IZVORA

Augustyn, A. (2023). Art & Culture: chiaroscuro. Encyclopedia Britannica

URL: <https://www.britannica.com/art/chiaroscuro> [pristup: 31.10.2023.]

Blumberg, N. (2015). Art & Culture: tenebrism. Encyclopedia Britannica

URL: <https://www.britannica.com/art/tenebrism> [pristup: 31.10.2023.]

Krešo, T., (2018) *Korelacija u izradi nastavnih jedinica u nastavi likovne kulture*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/aukos%3A204/datastream/PDF/view>

[pristup: 01.06.2024.]

Leach, D. (2014). Nan Hoover Foundation

URL: <https://www.nanhooverfoundation.com/hoover.html> [pristup: 31.10.2023.]

Lima. URL: <https://www.li-ma.nl/lima/catalogue/art/nan-hoover/la-luna/10333#> [pristup: 31.10.2023.]

8. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA

Slika 1. Leonardo da Vinci, Virgin of the Rocks, 1483–1486, ulje na platnu

Izvor: <https://artincontext.org/virgin-of-the-rocks-by-leonardo-da-vinci/> [pristup: 31.10.2023.]

Slika 2. Caravaggio, David with the Head of Goliath, 1610, ulje na platnu

Izvor: <https://www.studiobinder.com/blog/what-is-tenebrism-art-definition/> [pristup: 31.10.2023.]

Slika 3. Nan Hoover, La Luna, 2002., digitalni video; isječak

Izvor: <https://www.li-ma.nl/lima/catalogue/art/nan-hoover/la-luna/10333#> [pristup: 31.10.2023.]

Slika 4. Nan Hoover, Gestures, No.4, digitalna fotografija, 2007-2008

Izvor: <https://www.nanhooverfoundation.com/artworks.html> [pristup: 31.10.2023.]

Slika 5. Nan Hoover, Violent nature, crni pastel, 2007

Izvor: <https://www.nanhooverfoundation.com/artworks.html> [pristup: 31.10.2023.]

Slika 6. Julije Knifer, crteži, 1962, olovka na papiru

Izvor: https://monoskop.org/images/3/31/Knifer_Julije_Crtezi_1959-1979_1980_Zagreb.pdf
[pristup: 31.10.2023.]

Slika 7. Kadar iz filma “Treći čovjek” 1

Izvor: <https://www.filmovi.hr/index.php?p=article&id=2014> [pristup: 02.07.2024.]

Slika 8. Kadar iz filma “Treći čovjek” 2

Izvor: <https://theplaylist.net/5-things-you-may-not-know-about-the-third-man-20120425/>
[pristup: 31.10.2023.]

Slika 9. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 10. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 11. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi paste

Slika 12. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 13. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 14. „Bez naziva”, 30cm x 42cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 15. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 16. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 17. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 18. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 19. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 20. „Bez naziva”, 50cm x 70cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 21. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 22. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 23. „Bez naziva”, 35cm x 50cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 24. „Bez naziva”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 25. „Bez naziva”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 26. „Bez naziva”, 150cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 27. „Bez naziva”, 100cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 27. „Bez naziva”, 100cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel

Slika 28. „Bez naziva”, 100cm x 150cm, Izvor: Autorica, suhi pastel